

Human Nature in Its Wholeness: A Roman Catholic Perspective. Red. D. N. Robinson, G. M. Sweeney, R. Gill. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press 2006 ss. XIII+325.

Współczesne debaty nad rozumieniem człowieka, jego życia i powołania, to jeden z najbardziej ważkich i godnych uwagi tematów. Tym bardziej, że wśród różnych redukcjonistycznych czy wprost fałszywych wizji antropologicznych, coraz bardziej wydaje się przyjmować i upowszechniać tzw. nowy model kulturowy człowieka, radykalnie odmienny od wizji dotychczasowej. Trzeba powtórzyć za Janem Pawłem II, że we współczesnym świecie toczy się „spór o człowieka”. W takim kontekście *Human Nature in Its Wholeness*, nowa publikacja przygotowana przez wydawnictwo uniwersyteckie Katolickiego Uniwersytetu Ameryki z Waszyngtonu, to cenne i godne uważnej lektury opracowanie. Trzej redaktorzy książki to: D. N. Robinson – profesor psychologii i filozofii na Georgetown University, Columbia i w brytyjskim Oksfordzie; G. M. Sweeney – założycielka i dziekan The Institute for the Psychological Sciences w amerykańskim Arlington i profesor psychologii na Papieskim Uniwersytecie Regina Apostolorum w Rzymie; R. Gill – członek Legionistów Chrystusa, wykładowca filozofii i teologii. Jak podkreślają redaktorzy, cała praca ma na celu wszechstronne przedstawienie koncepcji natury ludzkiej w jej różnych wymiarach, dzięki czemu pełniej odśłoni się prawda o osobie ludzkiej, która winna być w centrum każdej debaty społecznej, naukowej czy filozoficzno-teologicznej (por. s. XII-XIII). U początków książki była dwudniowa sesja naukowa w styczniu 2004 r., zorganizowana przez The Institute for the Psychological Sciences. Wszyscy autorzy to katoliccy naukowcy z zakresu filozofii, teologii, prawa i psychologii, i o taką katolicką wizję człowieka im tutaj chodzi. Za całą publikacją kryje się więc przekonanie o konieczności dialogu między nauką a religią w odczytywaniu tej podstawowej prawdy. W bardzo wielu miejscach autorzy przywołują nauczanie Jana Pawła II, które było dla nich szczególnie inspiracją.

Przez całą książkę w istocie przewija się podstawowe pytanie o to, kim jest człowiek oraz jak powinien żyć. Już na początku zwraca na to uwagę G. Sweeney, gdy pisze, że w obliczu narastającej fragmentaryzacji wiedzy tym bardziej należy szukać „prawdy o człowieku”, a ważny dialog między religią a nauką ma ukazać właściwe spojrzenie na „naturę ludzką i na najgłębsze pytania, jakie rodzą się z ludzkiej egzystencji i poszukiwania prawdy” (s. 3). W pierwszym tekście znany amerykański filozof R. Hittinger daje zarys katolickiej antropologii, wielokrotnie odwołując się do nauczania Jana Pawła II. Potrzeba takiej pełnej wizji człowieka jest obecnie tym bardziej pilna, gdyż szerzą się „negatywne antropologie”. Podkreśla za Papieżem, że „podstawowa teza katolickiej antropologii to prawda, że istota ludzka jest na obraz Boży i nie może być zredukowana do zwykłego elementu przyrody czy do anonimowego elementu w ludzkim świecie” (s. 15-16). Zauważa też np. charakterystyczne metodologiczne aspekty antropologii papieskiej (s. 24-26). Z innego punktu

widzenia spogląda na człowieka C. Westfall, która prawdę o stworzeniu człowieka na obraz Boży odczytuje w formach architektonicznych, zwłaszcza z odwołaniem się do *De re aedificatoria* L. A. Albertiego. Człowiek w swoim kształcie jest tu widziany jako najważniejsze źródło harmonii w przyrodzie, czemu usiłują dać wyraz właśnie dzieła architektury (s. 144-159).

D. Robinson przywołuje przypadek konfliktu Galileusza z Kościołem i sposób jego rozwiązania za czasów Jana Pawła II, by podkreślić zdolność i zobowiązanie człowieka do poszukiwania prawdy za pomocą rozumu i wiary zarazem. Nauki empiryczne dużo mówią o człowieku, ale nie dają jego pełnej wizji. Dlatego można mówić o „zobowiązaniu do wiary religijnej”, by tajemnicę człowieka bardziej rozświetlić (s. 181). Na temat ludzkiej zdolności do poznania pisze także J. Dougherty, odwołując się do wizji uniwersytetu na przykładzie Newmana i Humboldta oraz z odniesieniem do nauki papieża Leona XIII. Wobec nasilającego się w USA trendu oświeceniowego, w XIX w. powołano do istnienia Katolicki Uniwersytet Ameryki, który miał od początku bronić racjonalności poznania i działania człowieka (s. 184). Na odczytaniu istotnych elementów w naturze osoby ludzkiej koncentruje się także R. Royal, gdy stwierdza, że chodzi tu z jednej strony o otwarcie się człowieka na transcendencję, a z drugiej strony o jego pełne zaangażowanie w życie na ziemi. Świadectwa historyczne dają wyraz pięciu szczególnym cnotom, jakie w tym zaangażowaniu chrześcijanie przejawiali: wytrwałość, heroiczna miłość, wielkoduszne otwarcie się na życie, święta śmiałość, chrześcijańska zaradność (s. 117-119).

Ciekawy tekst przygotował R. George, autor wielu prac z filozofii i teorii prawa. Jak wcześniej w swoich publikacjach, podkreśla zwłaszcza konieczność zachowania związku prawa i moralności właśnie na podstawie właściwej antropologii (s. 80-95). Z tym bowiem, jaka jest ludzka natura, wiąże się pytanie o to, jak człowiek ma żyć. Analizuje poglądy dwóch głośnych współcześnie filozofów – J. Rawlsa i J. Habermasa, by wykazać, że ich założenia są w sprzeczności z katolickim podejściem do życia moralnego i społecznego, które bazuje na idei prawa naturalnego. Do problematyki prawnej i społecznej w kontekście współczesnej amerykańskiej jurysprudencki odwołuje się także H. Arkes (s. 120-143). Wskazuje, że dla Amerykanów inspiracją był raczej Arystoteles, a nie Hobbes. Ten drugi bowiem zaprzeczał, że człowiek, dbając jedynie o własny interes, ma poczucie moralne i dąży do dobra wspólnego i życia wspólnotowego. Za jednym czy drugim poglądem kryje się oczywiście określona wizja człowieka i jego ludzkiej natury. Z kolei na tle prądów oświeceniowych K. Flannery wskazuje na starożytnych i średniowiecznych filozofów – od Platona do św. Tomasza – z ich wizją człowieka i prawa (s. 34-56). Z kolei o implikacjach płynących z założeń antropologicznych (świeckich i chrześcijańskich) dla bioetyki i wizji środowiska naturalnego pisze z kolei R. Ryan (s. 57-79). Ostatni, dziesiąty rozdział książki zawiera obszerny zapis dyskusji, która miała miejsce po wszystkich wystąpieniach. W ciekawy, żywy, ale i precyzyjny sposób wskazuje się tam na pewne zagadnienia, dopowiadając to, czego zabrakło wcześniej (s. 194-278).

Poszczególne teksty tego opracowania, zwykle mające charakter dojrzałego wywo-
du naukowego, zostały zaopatrzone w liczne przypisy, które pozwalają pogłębić czy
zweryfikować prezentowane poglądy (s. 279-308). Potwierdza to także wykaz biblio-
graficzny, zawsze cenny w takich opracowaniach (s. 309-318). Nie mniej pożyteczna

jest informacja o autorach oraz indeks osobowo-rzeczowy (s. 319-325). Jeśli dodać do tego staranny język, czytelny druk i estetyczną szatę graficzną (z „The Harrowing of Hell” A. Dürera), *Human Nature in Its Wholeness: A Roman Catholic Perspective* należy uznać za cenne i warte zapoznania się opracowanie nie tylko przez filozofów, prawników czy teologów.

Ks. Sławomir Nowosad
Instytut Teologii Moralnej KUL